

DOPAD SUCHA NA VODNÍ PLOCHY V OBCI

Žijeme v době, kdy sami na svém okolí pozorujeme měnící se klima. Je více teplo, zimy jsou bez sněhu, málo prší atd. Nehodlám řešit, zdali za to může člověk svoji činností nebo zdali jde o pravidelně se měnící cykly. Ve třetihorách u nás žili aligátoři a vodní želvy, které dnes žijí na Floridě, tedy zde muselo být podobné klima a pak přišly doby ledové s mamuty, soby a srstnatými nosorožci. Člověk v té době (třetihory) údajně nežil, a přesto změny klimatu probíhaly. Nicméně v poslední době panují značná vedra a sucha, a nám nezbude nic jiného než se tomu přizpůsobit. V naší obci máme několik přírodních lokalit s vodní plochou, na nichž můžeme dopad sucha přímo pozorovat. Jde třeba o tůň před Vápenskem v zatáčce, kde ještě před několika lety houkaly Kuňky ohnivé, chodili tam pít srnky a zajáci, občas tam přistály kachny březňáčky a ve stále více mizející vodě žil měkkýš Okružák ploský. Když dnes pominu vyhozené autobaterie, lednici a jiné lidské odpadky, zde už až na larvy komárů, kterým stačí opravdu nepatrná kaluž, nic jiného nežije. Další ohroženou lokalitou s vodní plochou v obci je rybníček v Rozkoši, ten ukrytý mezi stromy. I v něm se až děsivě voda ztrácí, kdysi se v něm rozmnožovaly i Ropuchy obecné, žili Skokani skřehotaví, vyskytovali se u něj vodní ptáci jako Volavka popelavá, ve vodě žili měkkýši jako Terčovník. Dnes jeho voda značně zapáchá hnilobou, protože se zanáší listím a bahnem, a při nedostatku přitékající vody zaniká. Nedostatkem vody samozřejmě trpí i Farský potok a Hluboký příkop. V případě Farského potoka je vysychání často pozorovatelné v obci (v minulém roce i s umírajícími Tloušti na mělčinách) způsobeno i nadměrným odběrem jeho vody v hořejší části toku pro velké závlahy mohutnými čerpadly bez ohledu na ponechání minimálního průtoku. Nicméně začátek tohoto stavu vidím už v regulaci tohoto potoka, která z přírodního toku se zátočinami a tůňmi udělala jen betonový kanál, který rychle odvede vodu do stejné postižené řeky. O kráse původního toku Farského potoka krásně vypráví v knize „Kostomlaty sobě“ Jaroslav Hron v kapitole Místa, které mám rád, Farbouch str.160-161 „**Farbouch, tehdy také neregulovaná strouha protékající obcí byla samá meandr a tůně....bylo to malebné místo s břehy lemovanými vrbami, olšemi a z průzračnou vodou. Potok se na jaře rozvodňoval, spodní část naší zahrady bývala pravidelně zaplavována. Pod naší zahradou jsme se chodili koupat do zátočiny, byl tu takový vymletý kotel s jílovým dnem....Ten potok byl doslova kouzelný. Jeho regulace po válce byla podle mě zločin.**“ Tolik výtah ze vzpomínek pamětníka. Lokalitou v obci, kterou sucho také velmi postihuje, je tůň Kal na Cikánci na konci Kostomlat. I přes trvalou péči místních obyvatel, kteří například sečou rákos, aby vodní plochu úplně nezarostl, je tato lokalita často úplně bez vody. Při mé návštěvě 28. července 2018 jsem zde pozoroval jen leklé ryby a prázdné ulity mrtvých měkkýšů Plovatky bahenní. Nad tůň kroužila Volavka popelavá, která vyhlížela snadno dostupnou kořist v podobě ryb na suchu, nicméně ani ona neměla co brát. V občasných loužích byl tak 10-ti centimetrový sloupec vody plný zelených sinic. Pátral jsem zde po případných pulcích žab, které jsem chtěl přenést jinam, aby tam mohli dokončit svoji proměnu, ale nic zde nebylo. Obojživelníci již asi tuto lokalitu úplně opustili. Od místních obyvatel jsem se dozvěděl, že rybník kdysi napájel spodní pramen a že zde byl i přepad přebytečné vody, která byla sváděna do Farského potoka. Děti z tohoto rybníka při suchu

v roce 1998 přenesly ryby do Farského potoka a tím je zachránily. Podle místních před lety vznikla i studie na záchranu této lokality. Kdysi zde lovily nejen Volavky popelavé, ale i Ledňáček, žily zde kachny březňáčky, Slípky zelenonohé, kromě migrujících nutrií jsem zde jeden rok pozoroval i „hrad“ Ondatry. Rozmnožovaly se zde Ropuchy obecné, i když s ubývajícím vodou jejich početnost značně klesala. Často zde byl pozorován i evropsky chráněný Skokan skřehotavý. Pracovník CHKO Kokořínsko – Máchův Kraj Luboš Beran zde v roce 2019 objevil evropsky chráněné žáby Kuňky ohnivé. Sám jsem zde v roce 2024 prokázal rozmnožování Čolků obecných. Z vodních měkkýšů zde bylo jen několik Terčovníků, ale Plovatek bahenních zde bylo značné množství. Žilo zde i několik druhů ryb např. Sumeček americký, Kapr, Karas atd. Tato lokalita si jistě lidskou pomoc zaslouží a bez ní se neobejde, aby z ní nezbylo jen občasné líníště komárů. Situace mnoha vodních ploch v obci, zvláště Kalu, si žádá řešení s dlouhodobější perspektivou zlepšení stavu. Voda v krajině je totiž důležitá nejen pro zvířata, ale zcela zásadně i pro lidi. Snižuje prašnost, zvlhčuje vzduch a ochlazuje místní klima. Dá se použít i rekreačně, k rybolovu (přirozeným zarybněním ne páchnoucí kapří přerybněné JZD), ke koupání, bruslení či jen klidnému odpočinku, navíc může sloužit k terénnímu přírodovědnému vyučování. Děti by místo na monitorech počítačů mohly poznávat larvy vážek, potápníky nebo vodní měkkýše ve svých sítkách. Osobně mě péče kostomlatských obyvatel o životní prostředí v obci naplňuje optimismem. Kal kdysi sami odbahňovali, zachraňovali umírající ryby a to nejen z Kalu, ale i z Dobrovického cukrovarem otráveného Farského potoka, stříhají rákos a vysazují v obci nové stromy. Hojně každý rok v rámci akce Kostomlatské příkopy čistí obec a okolí. Za což je docela osobně obdivuji, protože sám v sobě i přesto, že tuto akci považuji za velmi prospěšnou, nedokážu potlačit pocit, že při tom sloužím vandalům, kteří jen vše ničí a odhazují odpadky. Chápu, že obec naší velikosti má jistě mnohem víc potřebných projektů, které přímo křičí po využití, omezených finančních zdrojů. Nicméně i investice do přírodních lokalit v obci je investicí do kvality života občanů, jak ukazuje příklad ze Staré Lysé, kdy bývalý starosta dokázal prosadit projekt kdy z bývalých nevyužitých podmáčených luk vznikla soustava tůní Hladoměř, kde část tůní je ponechána přírodě a ve větší části jsou chovány ryby, mohou se zde koupat lidé, a i jinak se zde rekreovat. Podle informací z Kostomlatských novin z rubriky paní starostky čeká vodní toky v obci, konkrétně tůň Kal a snad i hasičskou nádrž u separačního dvora, nějaká obnova. Takže se snad blýská na lepší časy. V blízké budoucnosti se má provádět i revitalizace Hronětického potoka. Nezbývá než popřát tomuto toku, aby jeho revitalizace proběhla přírodně blízkou cestou jako například tok říčky Blanice ve Vlašimi nebo říčky Rokytky v Praze. Zavedením toku do betonového koryta jako u Farského potoka bylo snad průvodním jevem doby „poručíme větru, dešti“, ale dnes by mělo být pro nás varováním. V dnešní době je stát nakloněn tomu investovat do zachování vody v krajině, obnově vodních biotopů a vytváření rybníků a tůní. Tak proč stát o tyto investice nepožádat?! Věřím, že mnohé lokality v obci a aktuálně hlavně Kal by si tuto investici jistě zasloužily.

David Macháček

Tůň Kal rok 2018 léto, foto Klára Macháčková

Nymbursko 28.6.1973

Regulace Farského potoka v Kostomlatech nad Labem.

Snímek Miroslav Geršl